

*Ажыкулов С.М.*БОЛОЧОК МУГАЛИМДЕРДИН КОМПЬЮТЕРДИК ТЕХНОЛОГИЯНЫ
КОЛДОНУУ ИШМЕРДҮҮЛҮГҮ*Ажыкулов С.М.*ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ПО ПРИМЕНЕНИЮ
КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ*S. Azhykulov*ACTIVITIES OF FUTURE TEACHERS ON THE APPLICATION
OF COMPUTER TECHNOLOGY

УДК: 37.013(575.2)

Макалада болочок мугалимдердин орду, компьютердик технологияны кантип колдонуу керектиги, компьютердик сабаттуулукту жоюу, кырдаалдан чыгуу принциптери, болочок мугалимдердин кесиптик даярдыгы, билим берүүдө санариптештирүүнүн орду, маалыматташтыруунун багыттары каралды. Андан сырткары маалыматтык технологияларды өздөштүрүүнү камсыз кылуу аракеттери, болочок адистердин санариптик, маалыматтык окутуунун бирдиктүү концепциясынын жоктугу, компьютердик технологияны эффективдүү колдонууну камсыз кылган система түзүлө электиги анализденди. Бул көйгөйлөр окуу процессине гана таасирин тийгизбестен, мугалимдердин квалификациясынын деңгээлине да түздөн-түз байланыштуу экендиги байкалды. Билим берүүнү санариптештирүү шартында мугалимдин педагогикалык ишмердүүлүгүн, милдеттерин анын кесиптик өсүүсүнө түздөн-түз көз каранды экендигине ынандык. Анткени мугалим иштөө ыкмаларын өзгөртүп гана эмес, жеке компьютер, ошондой эле жалпы маалымат каражаттары менен иштеп, санариптештирүүгө толук кандуу өттүү керектигине токтолду.

Негизги сөздөр: болочок мугалимдер, компьютер, маалыматташтыруу, санариптештирүү, технология, квалификация, ишмердүүлүк, компетенттүүлүк, өнүктүрүү, ыкма.

В статье рассмотрена роль будущих учителей, способы использования компьютерных технологий, ликвидация компьютерной грамотности, принципы выхода из ситуации, профессиональная подготовка будущих учителей, место цифровизации в образовании, направления информатизации. Кроме того, проанализированы усилия по обеспечению овладения информационными технологиями, отсутствие единой концепции цифровой и информационной подготовки будущих специалистов, а также то, что не создана система, обеспечивающая эффективное использование компьютерных технологий. Было замечено, что эти проблемы не только влияют на процесс обучения, но и напрямую связаны с уровнем квалификации учителей. Мы убеждены, что педагогическая деятельность и обязанности учителя находятся в прямой зависимости от его профессионального роста в условиях цифровизации образования. Потому что мы упомянули, что учитель должен не только изменить свои методы работы, но и работать с персональным компьютером, а также с общими носителями и полностью перейти на цифровизацию.

Ключевые слова: будущие учителя, компьютер, информатизация, цифровизация, технология, квалификация, деятельность, компетентность, развитие, метод.

The article examines the role of future teachers, ways of using computer technology, the elimination of computer literacy, princip-

les for overcoming the situation, professional training of future teachers, the place of digitalization in education, and directions of informatization. In addition, efforts to ensure mastery of information technology, the lack of a unified concept of digital and information training of future specialists, and the fact that a system has not been created to ensure the effective use of computer technologies have been analyzed. It has been observed that these problems not only affect the learning process, but are also directly related to the level of qualifications of teachers. We are convinced that the pedagogical activity and responsibilities of a teacher are directly dependent on his professional growth in the context of digitalization of education. Because we mentioned that the teacher must not only change his working methods, but also work with a personal computer, as well as with shared media, and completely switch to digitalization.

Key words: future teachers, computer, informatization, digitization, technology, qualification, activity, competence, development, method.

Кыргызстанда билим берүүнүн өзгөчөлүктөрү, заманбап өнүгүү этаптары дүйнөлүк тенденциялар менен байланышкан – бүгүнкү күндө заманбап компьютердик технологиялардын, санариптештирүүнү тез өнүгүп жаткандыгы байкалат. Мектеп окуучулары, студенттер, окутуучулар, чоңдор да окуу процессинде колдонуу чөйрөсүнүн кеңейиши, билим берүү мекемелеринин техникалык каражаттар менен толтурулгандыгы, билим берүү процессинде интернет глобалдык маалымат тармагынын ресурстарын пайдалануу менен маалыматты жаңы, санариптик форматта сактоо, берүү жана кайра иштетүү боюнча маалыматтык процесстерди ишке ашырууну камсыз кылууда.

Буга байланыштуу билим берүү тутумундагы өзгөрүүлөр процессти шарттады, Кыргызстандын дүйнөлүк билим берүү мейкиндигине кириши билим берүүнүн этап-этабы менен маалыматтык технологиялардын негизинде билим берүүнүн жаңы деңгээлине өтүү (мектептерди персоналдык компьютерлер менен жабдуу, аларды интернет тармагына кошуу, билим берүү порталдарынын системасын түзүү, электрондук билим берүү продуктуларын иштеп чыгуу, билим берүү жаатындагы окутуучуларды кайра даярдоо, маалыматтык-коммуникациялык технологиялар). Ошентип, акырындык менен билим берүүнү маалыматташтыруу процессинин материалдык-техникалык негизи, б.а. окутуунун натыйжалуулугун жогорулатуунун тышкы шарттары түзүлөт.

Компьютердик технологияны эффективдүү колдонуу камсыз кылган система түзүлө элек. Бул көйгөй окуу процессине гана таасирин тийгизбестен, мугалимдердин квалификациясынын деңгээлине да түздөн-түз байланыштуу. Акыркы жылдарда мугалимдерди компьютердик сабаттуулукка үйрөтүү системасы кеңири жайылтылды, бирок мындай курсту аяктаган мугалимдердин баары эле кесиптик педагогикалык ишмердүүлүктө алган билимдерин эффективдүү колдоно алышпайт, анткени колдонуучу деңгээлинде персоналдык компьютерге ээ болуу. Компьютердик технологияларды колдонуу менен окутууну уюштуруунун педагогикалык негиздерин иштеп чыгуу менен коштолбойт жана кесиптик маселелерди чечүүдө бул техникалык каражатты эффективдүү колдонуу мүмкүнчүлүгүн билдирбейт.

Болочок мугалимдердин чыныгы инновациялык практиканын талаптарына жооп бере турган өзгөчөлүктөрдү жана сапаттарды өнүктүрүү, анын ичинде маалымат агымдарын компетенттүү пайдалануу жана кесиптик билимдерди алууга катышуу кесиптик билим берүүнү өнүктүрүүнүн багыттарынын бири болуп саналат.

Үзгүлтүксүз билим берүү системасында адистин компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн теориялык маселелерин изилдөө (А.С. Белкин, Б.С. Гершунский, Е.Ф. Зеер, Н.Н. Тулкибаева, А.В.Хуторской, Т.И. Шамова) жана мугалимдин кесиптик компетенттүүлүгүн өнүктүрүү көйгөйлөрү (О.А. Акулова, Л.Н. Захарова, И.А. Зимняя, Н.В. Кузьмина, Л.М. Митина, С.А.Писарева) мугалимдин жаңы кесипкөйлүгүн жана инсандык мүмкүнчүлүктөрүн маалыматтык компетенттүүлүк феноменин түзгөн структуралык компоненттерди иштеп чыгуу аркылуу көрсөтүштү.

Билим берүүнү маалыматташтыруу шартында мугалимдин педагогикалык ишмердиктин милдеттерин чечүүнүн натыйжалуулугу анын кесиптик өсүшүнө түздөн-түз таасир этүүчү маалыматтык компетенттүүлүгүнүн өнүгүшүнөн көз каранды, анткени бул мугалим менен иштөө ыкмаларын өздөштүрүү гана эмес, жеке компьютер, ошондой эле жалпы маалымат каражаттары менен иштеп, санариптештирүүгө толук кандуу өтүү абзел.

Е. Вахромов, Б.С. Гершунский, С.Д. Каракозов, Д.С. Матрос, Е.С. Полат, Дж. Равен, И.В. Роберт, М.А. Холодная жана башкалардын эмгектеринде баса белгиленет.

Бирок, илимий адабияттарды талдоо азыркы учурдун талабы экенин көрсөтүп турат.

Маалыматтык технологияларды өнүктүрүү маселелери дээрлик чечилбеген бойдон калууда.

Болочок мугалимдин анын мотивациялык, маалыматтык, операциялык жана рефлексивдүү компоненттерин интеграциялоо аспектинде компетенттүүлүгүн көрсөтүү. Билим берүүнү форматтоонун

шарттарында болочок педагогдун изилденүүчү компетенттүүлүгүнүн деңгээлине жетүү.

Ошентип, бул изилдөөнүн актуалдуулугу аныкталды.

1) Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү деңгээлине карата талаптардын жогорулашы, заманбап компьютердик технологиялардын тез өнүгүүсү жана алардын окуу процессинде масштабынын кеңейиши.

2) Жогорку педагогикалык билим берүү системасындагы эволюциялык тенденциялар, болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү.

3) Маалыматтык компетенттүүлүктүн зарыл деңгээлине ээ болгон жогорку квалификациялуу окутуучуларды даярдоодо жогорку педагогикалык окуу жайларынын ишке ашырылбаган потенциалы.

4) Өнүктүрүү процессинин натыйжалуулугун жана маалыматтык компетенттүүлүгүн өлчөө жана баалоо үчүн методикалык жана технологиялык аппараттын жетишсиз өнүккөндүгү;

5) Болочок мугалим кыргыз билим берүүнүн укуктук документтерин, жогорку педагогикалык окуу жайдын тажрыйбасын, философиялык, психологиялык, педагогикалык, методикалык адабияттарды, ошондой эле өзүнүн иш тажрыйбасын талдоонун негизинде бул изилдөөнүн проблемасы түзүлдү, ал болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн коомдук тартиби менен бул маселенин теориялык жана практикалык өнүгүүсүнүн жетишсиз деңгээлинин ортосундагы **карама-каршылык** каралып жаткан маселенин актуалдуулугу изилдөөнүн темасы менен аныкталды – “Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн теориясы жана практикасы”.

Изилдөөнүн максаты – Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн моделин жана аны натыйжалуу ишке ашыруунун технологиясын иштеп чыгуу жана теориялык, практикалык жактан негиздөө.

Изилдөөнүн объектиси болочок мугалимдин кесиптик даярдыгы болуп саналат

Изилдөөнүн предмети болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн эффективдүү болот деген гипотезага негизделген:

1) Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн маңызы ачылат.

2) Бул изилденген компетенттүүлүк, болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн моделин иштеп чыгуу жана ишке ашыруу системалуу, активдүү жана компетенттүү мамилелердин негизинде, анын өзгөчөлүгү анын структуралык компоненттеринин интеграциясы

болуп саналат,

3) Шарттарда кесиптик маселелерди чечүү үчүн зарыл болгон билимдерди, көндүмдөрдү жана кесиптик жана жеке сапаттарды калыптандырууга багытталган болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн моделин натыйжалуу ишке ашыруунун технологиясын иштеп чыгуу.

- окуучулардын маалыматтык иш-аракеттерге комплекстүү кириши;
- студенттердин маалыматтык ишмердүүлүгүн биргелешип башкаруу;
- маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын негизинде окутуунун активдүү ыкмаларын колдонуу.

Изилдөөнүн максатына, предметине жана гипотезасына ылайык төмөнкүдөй милдеттер коюлган жана чечилген:

1) Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү проблемасынын абалын талдоо;

2) Изилденип жаткан маселени чечүүнүн эң жемиштүү теориялык жана методологиялык жолдорун аныктоо;

3) Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн моделин иштеп чыгуу үчүн системалуу активдүү жана компетенттүү мамилелердин негизи;

4) Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн моделин натыйжалуу ишке ашыруу технологиясын иштеп чыгуу;

5) маалыматтык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү моделин жана аны натыйжалуу ишке ашыруу технологиясын эксперименталдык түрдө текшерүү;

6) Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү үчүн окуу-методикалык камсыздоону өнүктүрүү;

Теориялык методдор: а) маселенин актуалдуулугун негиздөө жана аны чечүүнүн укуктук мүмкүнчүлүктөрүн аныктоо үчүн жогорку педагогикалык билим берүү боюнча ченемдик документтерди талдоо колдонулган, б) теориялык жана методологиялык талдоо изилдөөнүн баштапкы позицияларын түзүүгө мүмкүндүк берген; в) концептуалдык жана терминологиялык талдоо маселенин концептуалдык чөйрөсүн сүрөттөө үчүн колдонулган, г) системалык талдоо маселени комплекстүү кароонун негизи катары кызмат кылган, д) моделдөөнүн болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн моделин түзүү үчүн колдонулган. Өнүктүрүүнүн моделин жана аны натыйжалуу ишке ашыруу технологиясын түзүү үчүн колдонулган.

Эмпирикалык методдор: а) болочок мугалимди даярдоонун эффективдүү тажрыйбасын изилдөө,

талдоо жана жалпылоо, б) болочок мугалимдин маалыматтык компетенттүүлүгүн баалоочу эксперимент; в) болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн моделин жана аны натыйжалуу ишке ашыруунун технологиясын практикалык тестирилөө боюнча калыптандыруучу эксперимент, г) байкоо, сурамжылоо, тестирилөө, өзүн-өзү баалоо, экспертиза, д) маалыматтарды иштеп чыгуунун статистикалык ыкмалары жана алдыга коюлган гипотезаны текшерүү.

Изилдөөнүн жыйынтыктарын коргоого төмөнкү жоболор сунушталып жатат:

1. Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүнүн маңызы заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологиялар жөнүндө билимдердин интеграциясын жана аларды окуу процессинде колдонуунун өзгөчөлүктөрүн, мугалимдин кесиптик жана инсандык сапаттарынын өнүгүү деңгээлин чагылдырган комплекстүү системалуу билим берүү болуп саналат.

2. Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү аны куруунун уюштуруучулук татаалдыгын камсыз кыла турган теориялык жана методологиялык ыкмаларды талап кылат. Системалык, активдүүлүк жана компетенттүүлүккө негизделген ыкмалардын айкалышы бул маселени натыйжалуу чечүүгө мүмкүндүк берет.

3. Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү модели, анын өзгөчөлүгү мотивациялык, маалыматтык, операциялык жана рефлексивдүү компоненттерди интеграциялоо болуп саналат, маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын негизинде окуу ишмердүүлүгүн профессионалдык, андан кийин окуу-кесиптик ишмердүүлүккө өткөрүүнү камсыз кылат.

4. Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү моделин натыйжалуу ишке ашыруунун технологиясы:

1) окуучуларды маалыматтык ишмердүүлүккө комплекстүү киргизүү;

2) окуучуларды биргелешкен башкаруу шарттарында изилденген компетенцияны акырындык менен өнүктүрүүгө мүмкүндүк берет, маалыматтык ишмердүүлүк;

3) маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын негизинде окутуунун активдүү ыкмаларын колдонуу.

Изилдөөнүн жыйынтыгындагы сунуштар:

- маалыматтык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн теориялык жана усулдук негиздери аныкталат;

- системалуу, активдүү жана компетенттүү мамилелер;

- Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү модели иштелип чыгуу;

- Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү моделин натыйжалуу ишке ашыруу технологиясы иштелип чыгууга;

- Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү шарттары аныктоо;

Изилдөөнүн теориялык мааниси болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү проблемасынын аналитикалык презентациясы, анын кесиптик педагогикалык даярдоо системасындагы ролу:

- «болочок мугалимдин маалыматтык компетенттүүлүгү» жана «болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү» түшүнүктөрүн тактоо;

- болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү процесси жөнүндө илимий-теориялык идеяларды кеңейтти.

Изилдөөнүн практикалык мааниси болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү процессин усулдук жана технологиялык жактан камсыз кылууда.

- болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү модели педагогикалык багытта окуу процессине киргизүү;

- болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү процессинин натыйжалуулугун өлчөө жана баалоо үчүн методикалык жана технологиялык аппарат иштелип чыгуу (критерийлер - деңгээл шкаласы);

- болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү методикасы теориялык жана практикалык, коррекциялоочу-түрктүү жана рефлексиялык этаптарды камтыган, иштеп чыгуу;

- маалыматтык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү үчүн окуу-методикалык камсыздоо (лекциялар курсу, методикалык сунуштар, дисциплиндердин окуу-методикалык комплекстери) иштеп чыгуу.

Изилдөөнүн негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүгү психологиялык-педагогикалык илимдин заманбап жетишкендиктерин талдоо менен камсыз кылынат; Теориялык жана эмпирикалык изилдөө методдорунун өз ара байланышкан комплексин колдонуу менен Болочок мугалимдердин санариптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү моделин курууда системалуу, компетенттүүлүккө жана ишмердүүлүккө негизделген ыкмаларды тандоо жана ишке ашыруу, эксперименталдык жол менен алынган маалыматтардын репрезентивдүүлүгү, изилдөө натыйжаларын текшерүү эксперименталдык иштердин ар кандай этаптарында; эксперименталдык иштердин натыйжаларын математикалык статистиканын методдору жана компьютердик технологияларды колдонуу менен иштеп чыгуу.

Мектеп окуучуларынын жана ЖОЖдордун студенттеринин арасында илимий концепцияларды калыптандыруу үчүн конференция уюштуруу.

Адабияттар:

1. Хабибуллин Ф.Х. Методические основы подготовки педагогов к использованию информационных технологий в профессиональной деятельности. / Ф.Х. Хабибуллин // Наука. - Костанай. - 2007. - №1. - С. 34-37.
2. Хабибуллин Ф.Х. Подходы к формированию компетенции в области информационных технологий. / Ф.Х. Хабибуллин // Целостное образовательное пространство от детского сада до вуза сб. научтр. - Екатеринбург, 2007. – Вып. 5. - С. 173-178.
3. Ажиматова Э.Ж., Мурзалиева Н.К. Использование интерактивных и интегративных технологий обучения на уроках математики. / Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. 2019. №. 5. С. 206-2012.